

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 4.5.2010
COM(2010)203 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**PAR EIROPAS ENERĢĒTIKAS TĪKLU PROGRAMMAS ĪSTENOŠANU
LAIKPOSMĀ NO 2007. LĪDZ 2009. GADAM**

**atbilstīgi Regulas (EK) Nr. 680/2007 17. pantam
un Lēmuma Nr. 1364/2006/EK 9. panta 2. punktam un 15. pantam**

SEC(2010)505 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**PAR EIROPAS ENERĢĒTIKAS TĪKLU PROGRAMMAS ĪSTENOŠANU
LAIKPOSMĀ NO 2007. LĪDZ 2009. GADAM**

**atbilstīgi Regulas (EK) Nr. 680/2007 17. pantam
un Lēmuma Nr. 1364/2006/EK 9. panta 2. punktam un 15. pantam**

1. POLITIKAS PROGRAMMA

Eiropas turpmākā ekonomiskā izaugsme un stabilitāte ir atkarīga no laicīgiem un atbilstīgiem ieguldījumiem enerģētikas infrastruktūrā. 1996. gadā kā daļa ES pasākumu, lai pabeigtu vienotā tirgus izveidi, tika izstrādāti Eiropas enerģētikas tīkli (*TEN-E*). To mērķis bija nodrošināt politiskāku impulsu ieguldījumiem enerģētikas infrastruktūrā. Galveno uzmanību pievērsa gāzes un elektroenerģijas tīkla projektu tehniskās iespējamības vērtēšanas posmam, kas veicina vienotā tirgus darbību, jo īpaši pārrobežu iniciatīvas. Tolaik ES nebija kompetences enerģētikas politikas jomā un nebija iekšējā enerģijas tirgus. Valstu uzņēmumi pārvaldīja tos tīkla ieguldījumu projektus, kuru galvenais mērķis bija apgādes drošība.

Vēlākas *TEN-E* pārskatīšanas ietvērā ilgtspējas un apgādes drošības kritērijus. Kopumā tika pieņemts, ka ES iejaukšanās šādu projektu īstenošanas posmos nav nepieciešama, jo projektus virzītu komerciālas intereses. Līdz ar to *TEN-E* budžets palika ļoti zemā līmenī – aptuveni 22 miljoni euro gadā šā ziņojuma laikposmā.

Šajā ziņojumā ir apkopots *TEN-E* paveiktais no 2007. līdz 2009. gadam, palīdzot Eiropas enerģētikas nozarei izstrādāt un īstenot stratēģiskus tīkla projektus. Šajā ziņojumā apskatītais periods ietilpst *TEN-E* pamatnostādnes¹, kas pieņemtas 2006. gada septembrī, aizstājot 1996.² un 2003.³ gada pamatnostādnes. Jaunajās pamatnostādnes tika pārskatīti politikas mērķi un ieviestas vairākas jaunas koncepcijas un instrumenti, piemēram, atšķirīgi prioritāšu līmeņi un Eiropas koordinatori, lai nodrošinātu mērķtiecīgāku pieeju projektu īstenošanai un panāktu labāku koordināciju starp dalībvalstīm gar starpvalstu koridoriem. Šajā ziņojumā tiek uzsākta novērtēšana attiecībā uz to, vai *TEN-E* ir bijusi pozitīva ietekme, kā arī tiek analizētas tā nepilnības.

Detalizēta informācija par Eiropas nozīmes projektiem un prioritārajiem projektiem ir atrodama pielikumā⁴. Pielikumā ir ietverts projektu kopsavilkums, aprakstīts to īstenošanas progress un norādīti finansēšanas avoti laikposmā no 2007. līdz 2009. gadam.

¹ Lēmums Nr. 1364/2006/EK.

² Lēmums 96/391/EK.

³ Lēmums Nr. 1229/2003/EK.

⁴ SEC(2010)xxx.

Tajā ir ietverts detalizēts to problēmu novērtējums, kas radās, īstenojot projektus. Šā ziņojuma laikposmā enerģētikas politikas programma Eiropas Savienībā ir būtiski pārveidota. Tika pieņemti tālejoši enerģētikas un klimata mērķi (20-20-20 mērķi) un trešā iekšējā enerģijas tirgus pakete. Tagad šie mērķi veido Komisijas 2010. gada martā uzsāktās EU2020 stratēģijas⁵ galveno daļu. Šajā laikposmā ES ir arī piedzīvojuši tās vēsturē lielāko ekonomisko krīzi. Turklāt, kopš Ķīna un citas jaunattīstības valstis ir kļuvušas par lielām enerģijas importētājām, ir mainījusies enerģētikas ģeopolitika.

Šajā ziņojumā ir uzsvērtā enerģētikas infrastruktūras nozīme attiecībā uz ES enerģētikas politikas vispārējiem mērķiem un tās 20-20-20 mērķu sasniegšanu. Tajā ir sniegts ieguldījums priekšlikuma sagatavošanai par jaunu ES Energoapgādes drošības un infrastruktūras instrumentu, kā to 2009. gada martā prasīja Eiropadome⁶ un kas tika paredzēts paziņojumā par otro stratēģisko enerģētikas pārskatu (2008)⁷ un Zaļajā grāmatā par enerģētikas tīkliem (2008)⁸.

2. *TEN-E* PROJEKTU ĪSTENOŠANAS PROGRESS

TEN-E politika ir izstrādāta un veidota 20. gadsimta deviņdesmitajos gados, pieņemot no tās izrietošas *TEN-E* pamatnostādnes un attiecīgo Finanšu regulu. *TEN-E* politikas pašreizējie mērķi ir 1) atbalstīt ES iekšējā enerģijas tirgus izveides pabeigšanu; 2) samazināt mazāk labvēlīgu un salu reģionu izolāciju; 3) nodrošināt un dažādot ES energoapgādi, sadarbojoties arī ar trešām valstīm, 4) veicināt ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību. Pašreizējā *TEN-E* politikas programma ietver elektroenerģijas, gāzes un olefīnu pārvades tīklus.

Eiropas enerģētikas tīklu pamatnostādnēs, kas tika ieviestas 2006. gadā, bija uzskaitīti projekti, kas saskaņā ar iepriekš minētajiem mērķiem un prioritātēm bija tiesīgi uz Kopienas līdzdalības finansējumu. Kopumā pamatnostādnēs ir minēti aptuveni 550 *TEN-E* projekti, kas ir klasificēti trīs kategorijās saskaņā ar to atzīto nozīmi, sniedzot plašāku labumu Eiropai.

Eiropas nozīmes projekti ir pārrobežu projekti vai tādi, kam ir būtiska ietekme uz pārrobežu potenciālu. Šiem projektiem ir galvenā prioritāte, lai saņemtu finansējumu no Kopienas *TEN-E* budžeta.

No 32 elektroenerģijas un desmit gāzes Eiropas nozīmes projektiem deviņi projekti ir pabeigti, no kuriem pieci ir elektroenerģijas nozarē un četri ir gāzes nozarē. Turklāt kopš 2007. gada notiek būvdarbi 12 projektos, no kuriem deviņi ir elektroenerģijas nozarē un trīs ir gāzes nozarē. Tikai pavisam nedaudzi Eiropas nozīmes projekti ir nopietni aizkavējušies, piemēram, *Yamal* (nav sākts izpētes posms) vai Baltijas starpsavienojums (būvniecība apturēta, kaut arī ir piešķirtas nepieciešamās atļaujas). No viena projekta īstenošanas atteicās (Stupavas (SK) – Dienvidaustrumu Vīnes (AT) līnija).

⁵ EU 2020 – Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei, 2010. gada 3. marts.

⁶ Briseles Eiropadome, 2009. gada 19.–20. marts, prezidentūras secinājumi 7880/1/09.

⁷ COM(2008)781.

⁸ COM(2008)782.

Prioritāriem projektiem ir būtiska ietekme uz iekšējā tirgus darbību, atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu un/vai apgādes drošību. Šie projekti tiek atlasīti no vispārējās intereses projektiem, un tiem ir otrā prioritāte, lai saņemtu Kopienas finanšu atbalstu.

Prioritāru elektroenerģijas un gāzes projektu aptuvenais skaits ir attiecīgi 140 un 100. 21 projekts ir pabeigts laikposmā no 2007. līdz 2009. gadam: attiecīgi deviņi projekti elektroenerģijas un 12 gāzes nozarē. Turklāt 46 projektos līdz šim brīdim notiek būvdarbi – 33 no tiem ir elektroenerģijas nozarē un 13 gāzes nozarē.

Vispārējas intereses projekti atbilst pamatnostādņēs izklāstītajiem mērķiem un prioritātēm, un tiem ir potenciāla ekonomiska dzīvotspēja, kas ir noteikta, veicot izmaksu un ieguvumu analīzi attiecībā uz vidi, apgādes drošību un ģeogrāfisko kohēziju. Pamatnostādņēs ir uzskaitīti 164 elektroenerģijas un 122 gāzes vispārējas intereses projekti.

Šā ziņojuma laikposmā vairāki projekti katrā no trīs kategorijām ir pārdefinēti atbilstoši izmaiņām tirgus pieprasījumā vai grūtībām, kas radušās īstenošanas gaitā. Tas nozīmē, ka ir nepieciešama elastīgāka *TEN-E* definīcija, lai labāk reaģētu uz tīkla attīstības vajadzībām.

TEN-E efektivitāte vislielākā bijusi tajos projektos, kas tika izvēlēti pirmās prioritātes finansējumam, proti, Eiropas nozīmes projektos, un kam bija ievērojams politisks atbalsts, kā arī komerciāls potenciāls. Ir jāsašaurina *TEN-E* piemērošana līdz ierobežotam tādu stratēģisku projektu skaitam, kas atspoguļo Eiropas prioritātes. Vienlaikus projektu definēšanai jābūt elastīgai, lai labāk reaģētu uz tirgus attīstību.

3. *TEN-E* INFRASTRUKTŪRAS FINANSĒŠANA

Eiropas Savienībā enerģētikas infrastruktūru galvenokārt finansē pārvades sistēmu operatori (PSO), piemērojot tarifus (princips “lietotājs maksā”). Atkarībā no kopējā ieguldījuma apmēra PSO pašu resursi veido aptuveni 20–100 % kopējā nepieciešamā ieguldījuma. Pārējais parasti tiek nosegts, izmantojot aizdevumus no starptautiskām finanšu iestādēm vai komercbankām. Dažkārt papildu kapitālu var nodrošināt arī partnerības ar uzņēmumiem, kas aktīvi darbojas gāzes un enerģētikas nozarē un kas nav PSO. Lielākajā daļā gadījumu dalībvalstis tieši nepiedalās *TEN-E* projektu finansēšanā, jo tos parasti īsteno un finansē PSO.

ES finansētu atbalstu *TEN-E* projektiem sniedz, izmantojot vairākus instrumentus:

- **TEN finanšu regula**⁹, kas pārskatīta 2007. gada jūnijā, papildina *TEN-E* pamatnostādnes. Budžeta periodā no 2007. līdz 2013. gadam *TEN-E* finansēšanas programmas budžetu veido 155 miljoni euro, no kuriem aptuveni 70 miljoni euro ir paredzēti laikposmam no 2007. līdz 2009. gadam. Lai gan maksimālais līdzfinansējuma apjoms ir līdz 50 % pētījumiem un 10 % būvdarbu attiecināmo izdevumu, tas reti pārsniedz 0,01–1 % projekta kopējo ieguldījumu izdevumu.

⁹ Regula (EK) Nr. 680/2007.

- **Eiropas Investīciju bankai** ir liela nozīme *TEN-E* projektu īstenošanā. Laikā no 2007. līdz 2009. gadam finanšu dotācijas veidoja attiecīgi 2,561 miljonus euro gāzes projektiem un 3,407 miljonus euro elektroenerģijas projektiem.
- Atzīstot enerģētikas infrastruktūras projektu sociālo un ekonomisko nozīmi, tiem ir piešķirta lielāka prioritāte citos ES finansējuma avotos, tostarp **struktūrfondos, pirmspievienšanās instrumentos (PPI) un Eiropas Kaimiņattiecību politikā (EKPI¹⁰/KPIM¹¹), Kopienas PTA pamatprogrammā**. Šīm programmām ar enerģētiku saistītiem pasākumiem ir ievērojami lielāks budžets nekā *TEN-E*. Tomēr absolūtais apjoms ir palicis neliels, izņemot struktūrfondu gadījumā, kur atbalsts *TEN-E* projektiem sasniedza gandrīz 700 miljonus euro.
- 2009. gadā Padome izņēmuma kārtā **Eiropas enerģētikas programmā ekonomikas atveseļošanai (EEPEA)** piekrita piešķirt 3,98 miljardus euro enerģētikas infrastruktūrai un tehnoloģijai. 2009. gada ekonomiskā krīze būtiski ietekmēja projektu komerciālo infrastruktūru. Šie līdzekļi bija paredzēti projektiem, kuros kredītēšanas atteikumu izraisīti kavējumi kaitētu ne vien ES apgādes drošībai un tāpat turpmākai ekonomiskai izaugsmei, bet arī nopietni ietekmētu nodarbinātību un prasmes enerģētikas un būvniecības nozarē, kavējot atjaunojamo un zema oglekļa satura tehnoloģiju ieviešanu enerģētikas tīklos. Liela EEPEA finansējuma daļa dos labumu projektiem, kam piešķirta *TEN-E* prioritāte.

TEN-E budžets tiek efektīvāk izmantots, uzlabojot koordināciju ar citām enerģētikas infrastruktūras aktivitātēm un instrumentiem Eiropas Savienībā. Efektīvākas koordinācijas potenciāls varētu būt labāk strukturēts, tostarp, izmantojot pasākumus valstu līmenī, lai nostiprinātu sinerģiju un sasniegtu rezultātus ne vien attiecībā uz finansēm, bet arī lai nodrošinātu ES pasākumu un politikas jomu vispārēju saskaņotību. Labāk jāsaprot arī *TEN-E* un PPI/EKPI instrumentu izmantojums, lai radītu lielākas iespējas enerģētikas tīklu un tirgu integrācijai un veiksmīgāk darbotos tādās jomās kā viedo tīklu izveide, kā arī jāuzlabo savienojumi starp jaunajām dalībvalstīm (struktūrfondi un EIB) un ar trešajām valstīm (PPI, EKPI/KPIM). *TEN-E* ietekmi varētu ievērojami palielināt, nostiprinot šo pieeju.

4. POLITISKĀS IETEKMES PALIELINĀŠANA

2006. gada pamatnostādnēs ir atkārtoti norādīti *TEN-E* ilgtermiņa mērķi, proti, veicināt iekšējā enerģijas tirgus efektīvu darbību un attīstību un samazināt mazāk labvēlīgu un salu reģionu izolāciju. Tajās ir arī no jauna uzsvērtā nepieciešamība nostiprināt energoapgādes drošību un apstiprināts jaunais mērķis veicināt ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību.

Pārskata periodā *TEN-E* programma ir labvēlīgi ietekmējusi iekšējā enerģijas tirgus attīstību un darbību. Jo īpaši vienpadsmit pabeigtie pārrobežu elektroenerģijas projekti, kuru īstenošanu paātrināja *TEN-E* politikas programma, ir ļāvuši palielināt tirdzniecību enerģētikas nozarē, veicinot vidējo enerģijas cenu konvergenci un stimulējot tirgus integrāciju un līdz ar to – īsta iekšējā enerģijas tirgus attīstību.

¹⁰ Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instruments.

¹¹ Kaimiņattiecību politikas ieguldījumu mehānisms.

Arī apgādes drošība ir nostiprināta, panākot lielāku pārvades jaudu starp dalībvalstīm, kā arī to iekšienē, gan attiecībā uz elektroenerģiju, gan gāzi, kā arī īstenojot trīs sašķidrinātās dabas gāzes (SDG) termināļu un gāzes uzglabāšanas projektus. Šajā ziņā *TEN-E* ir devusi ieguldījumu lielākā gāzes piegāžu dažādībā. Tomēr, vienīgi izmantojot EEPEA, ir veikti būtiski ieguldījumi gāzes divvirzienu plūsmas tehnoloģijā jauniem un/vai esošiem gāzes starpsavienojumiem, tādā veidā nostiprinot apgādes drošību.

Mazāk sekmējies ar mērķiem samazināt nomaļu reģionu un salu izolāciju. Pašlaik risinās būvdarbi četros no deviņiem projektiem. Neskaidrība attiecībā uz turpmāko elektroenerģijas ražošanas kombināciju (importēta gāze pretstatā atjaunojamiem enerģijas avotiem) kavē infrastruktūras attīstību izolētos tirgos.

Pēdējos gados *TEN-E* programma ir uzlabota, paplašinot mērķus no tirgus savstarpējas savienojamības līdz apgādes drošībai un dažādošanai, kā arī ilgtspējas mērķiem. Tomēr joprojām programma visefektīvāk tiek īstenota lielu starpsavienojumu projektu gadījumos, kurus galvenokārt nosaka piedāvājums. *TEN-E* ietekme ir bijusi mazāk būtiska, risinot jaunākas problēmas attiecībā uz ES stratēģiskajiem enerģētikas politikas uzdevumiem un mērķiem.

5. KOORDINĀCIJAS UN SADARBĪBAS NOSTIPRINĀŠANA

Pamatnostādnēs tika noteikta ciešākas sadarbības programma, tostarp nodrošinot labāku informācijas apmaiņu un koordināciju starp dalībvalstīm. Šajā ziņojuma laikposmā tika pirmoreiz izmantota *TEN-E*, lai ieceltu Eiropas koordinatorus, un 2007. gada septembrī uz četriem gadiem tika iecelti četri koordinatori¹².

Koordinatoru uzdevums bija nodrošināt starpniecību stratēģiskos pārrobežu projektos, lai atrisinātu praktiskas grūtības, kas kavēja šo projektu īstenošanu. Pēc diviem gadiem divi koordinatori ir veiksmīgi pabeiguši savu uzdevumu un divi joprojām darbojas. Koordinatoru darbība bija efektīvāka tad, ja viņi bija spējuši apvienot dalībvalstis visaugstākajā līmenī, lai atrisinātu politiskās vai administratīvās problēmas. Tas bija iespējams, pateicoties viņu objektivitātei un politiskajai pieredzei, skaidram uzdevumam, saspringtam laika grafikam un ciešai sadarbībai ar Komisiju un dalībvalstīm visaugstākajā līmenī. Kavēkļus rada iespējamās neskaidrības par koordinatoru un Komisijas nosacītajām funkcijām, jo īpaši par to, vai viņu mandāts attiecas uz projektiem, kas tiek īstenoti ārpus ES robežām.

Līdztekus Komisija ir aktīvi rīkojusies, lai apvienotu attiecīgās ieinteresētās puses un panāktu vienprātību attiecībā uz turpmākiem politiski jutīgiem un sarežģītiem reģionāliem projektiem. Tie jo īpaši ietver Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojumu plānu (*BEMIP*), Dienvidu koridoru, tostarp *Nabucco*, kā arī atbalstu reģionālām iniciatīvām, piemēram, Piecpusējam forumam (gāzes un elektroenerģijas jomā) un jaunajam Septiņpusējam forumam (elektroenerģijas jomā), ko pašlaik aktīvi atbalsta Vācija un Polija.

¹² Mario Monti, Josiaz van Aartsen, Georg Wilhelm Adamowitsch un profesors Wladyslaw Mielczarski. Gada pārskatus un citus attiecīgus Eiropas koordinatoru dokumentus skatīt http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/tent_e/coordinators_en.htm.

Koordinācija starp dalībvalstīm un valstu regulatīvajām iestādēm ir kļuvusi svarīgāka, jo darbs pie pilnībā savstarpēji savienota Eiropas elektroenerģijas un gāzes tīkla kļūst intensīvāks.

Eiropas koordinātoru iesaistīšanās ir atrisinājusi dažas nepilnības esošajā *TEN-E* sistēmā. Viņu darbs ir veicinājis attiecīgo projektu būtisku progresu, īpaši kad projekti saskaras ar konkrētiem šķēršļiem un ietver nedaudzas valstis un uzņēmumus.

Būtiska ir izrādījusies Komisijas loma, lai atvieglotu sarežģītu reģionālu projektu īstenošanu, kas ietver vairākas valstis un uzņēmumus un kam vajadzīga daudznozaru pieeja.

6. ATĻAUJU PIEŠĶIRŠANAS PROCEDŪRAS

Pēc definīcijas gandrīz visi *TEN-E* projekti īstenošanas gaitā saskaras ar dažiem šķēršļiem. Šie šķēršļi galvenokārt ir saistīti ar finansiāliem un tehniskiem ierobežojumiem, konkrētām izvēlētajā maršruta un juridiskās un politiskās sistēmas problēmām. Tomēr viens no lielākajiem šķēršļiem ir saistīts ar atļauju piešķiršanas procedūrām. *TEN-E* nav kompetenta risināt šo problēmu.

TEN-E pamatnostādnes dalībvalstīm tiek prasīts veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai samazinātu projektu aizkavējumus (īpaši saistībā ar Eiropas nozīmes projektiem), vienlaikus ievērojot vides procedūras. Saskaņā ar Enerģētikas hartas nolīgumu tas attiecas arī uz iesaistītajām trešām valstīm. Tomēr neparedzamais atļauju piešķiršanas procedūru ilgums, kas dažkārt var būt vairāki gadi, pat gadu desmiti, ir aizvien lielāka problēma. Lauku teritorijās to var saasināt vides prasības un sabiedrības pretestība lieliem būvniecības projektiem. Liela attāluma projektiem, kādi bieži ir *TEN-E* projekti, šo problēmu skaits var pieaugt ar katru nākamo kopienu, reģionu un valsti, ko šķērso projekts.

Lielākā daļa dalībvalstu, ja ne visas, šo problēmu apzinās, un dažas ir sākušas to risināt, pieņemot jaunus valsts tiesību aktus, kuru mērķis ir paātrināt vai vienkāršot atļauju izdošanas procedūras. Tā kā šie tiesību akti ir ļoti jauni, to neaizsargātības pakāpe juridiskos strīdos un iepretim citām praktiskām problēmām vēl nav pārbaudīta.

Lai nodrošinātu nepieciešamo atbalstu valsts līmenī, dažas dalībvalstis noteiktus projektus var atzīt par valsts nozīmes projektiem. Tas var novērst aizkavējumus atļauju izdošanas procedūras gaitā un paātrināt infrastruktūras projektu īstenošanu.

Tomēr tas nav izdarīts visās dalībvalstīs, un attiecībā uz pārrobežu projektiem to bieži nekoordinē plašākā reģionālā vai Eiropas līmenī. Turklāt pašlaik *TEN-E* pamatnostādnes nav norādīts mehānisms, kas nodrošinātu Eiropas un valstu enerģētikas infrastruktūras prioritāšu konsekvenci.

Ir acīmredzama vajadzība saskaņot plānošanas un atļauju izdošanas procedūras tādu projektu gadījumā, kas skar vairākas jurisdikcijas. Pēdējos divos gados ir bijis zināms progress, lai vienkāršotu atļauju izdošanas procedūras lieliem enerģētikas infrastruktūras projektiem dalībvalstīs. Tomēr ir nepieciešama rīcība ES līmenī, lai nodrošinātu labāku koordināciju un konsekvenci.

7. SECINĀJUMI UN PERSPEKTĪVA

TEN-E ir devusi pozitīvu ieguldījumu noteiktos projektos, piešķirot tiem politisku redzamību un palīdzot piesaistīt līdzekļus no finanšu tirgus. *TEN-E* apzīmējuma piešķiršana projektiem, kuriem ir vislielākā nozīmē Eiropas mērogā, un Eiropas koordinātoru izveide ir sekmējusi šo rezultātu sasniegšanu.

Tomēr Eiropas enerģētikas politikas programma pēdējos gados ir piedzīvojusi krasas pārmaiņas, un tas prasa pilnībā pārskatīt gan *TEN-E* sistēmas koncepciju, gan pamatojumu. Jau 2008. gadā Eiropas Komisijas Zaļajā grāmatā par enerģētikas tīkliem tika izskatīta *TEN-E* piemērotība 20-20-20 mērķu sasniegšanai un drošības uzdevumiem. Zaļajā grāmatā tika ierosināts, ka ir nepieciešams jauns instruments, lai risinātu aizvien lielākās problēmas saistībā ar energodrošību un tīkla ieguldījumiem ES. Eiropadome šos secinājumus apstiprināja 2009. gada martā. Šajā ziņojumā šie argumenti tiek turpmāk pamatoti. Šis ziņojums saskan ar Eiropadomes 2009. gada marta secinājumiem, kuros Komisija tiek aicināta izstrādāt jaunu Energoapgādes drošības un infrastruktūras instrumentu.

Vienošanās par **ES enerģētikas politiku**¹³ 2007. gadā ietvēra vērienīgus uzdevumus un saistošus mērķus gan par siltumnīcas efekta gāzu emisijām¹⁴, gan enerģiju no atjaunojamajiem avotiem¹⁵, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām, uzlabotu konkurētspēju un garantētu Eiropas patērētāju energoapgādes drošību. Lai sasniegtu šos mērķus, ir jāizstrādā atbilstoša enerģētikas infrastruktūra, jo īpaši attiecībā uz atjaunojamu enerģijas avotu integrēšanu energosistēmā, zema oglekļa satura tehnoloģiju lielāku tehnoloģisko risku mazināšanu, Eiropas enerģijas tirgu integrēšanu un apgādes drošības garantēšanu.

Tiesiskais regulējums saistībā ar gāzes un elektroenerģijas infrastruktūru ir ievērojami attīstījies: 2009. gada vasarā tika pieņemta **3. iekšējā enerģijas tirgus pakete**¹⁶, un pašlaik tā tiek īstenota. Tajā ir paredzēti jauni instrumenti, lai veidotu labāku sadarbību starp pārvades sistēmu operatoriem un regulatoriem. Energoregulatoru sadarbības aģentūra (*ACER*) sāks darboties 2011. gadā, un tās uzdevums būs koordinēt noteikumus par piekļuvi tīklam un pārrobežu ieguldījumiem. Gāzes (*ENTSO-G*) un elektroenerģijas (*ENTSO-E*) pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklu uzdevums ir ieviest tirgus integrāciju praksē, nodrošinot Eiropas skatījumu uz piekļuvi tīklam un ieguldījumiem tīklā. Viens no to galvenajiem uzdevumiem ir desmit gadu tīkla attīstības plānu izstrāde; 2009. gada decembrī tika publicēts pirmais plāna projekts attiecībā uz gāzi un 2010. gada martā – attiecībā uz elektroenerģiju.

2009. gada jūlijā, turpinot 2008. gada novembra Otro stratēģisko enerģētikas pārskatu un reaģējot uz Padomes un Parlamenta aicinājumiem, ko pastiprināja

¹³ COM(2007) 1, ko 2007. gada pavasarī apstiprināja Padomes secinājumos.

¹⁴ Direktīva 2009/29/EK, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, lai uzlabotu un paplašinātu Kopienas siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu, Lēmums Nr. 406/2009/EK par dalībvalstu pasākumiem siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanai, lai izpildītu Kopienas saistības siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanas jomā līdz 2020. gadam.

¹⁵ Direktīva 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu ("Atjaunojamo energoresursu direktīva").

¹⁶ Direktīva 2009/72/EK un 2009/73/EK, Regula (EK) Nr. 713/2009, (EK) Nr. 714/2009 un (EK) Nr. 715/2009.

2009. gada janvāra gāzes krīze, Eiropas Komisija ierosināja jaunu **regulu par pasākumiem, lai nodrošinātu gāzes apgādes drošību**. Lai gan regulā galvenokārt tiek uzsvērts iekšējais tirgus kā vislabākā apgādes drošības garantija, tajā ir noteikti kopēji apgādes drošības standarti: infrastruktūras standarts (n-1) un apgādes standarti aizsargātiem klientiem. Tajā arī pieprasīts divu gadu laikā kopš regulas stāšanās spēkā (ar dažiem izņēmumiem) visos starpsavienojumos ierīkot divvirzienu plūsmas sistēmu.

Lai stimulētu ekonomikas atveseļošanu, saskaņā ar **Eiropas enerģētikas programmu ekonomikas atveseļošanai** tika piešķirti gandrīz četri miljardi euro, lai gāzes un elektroenerģijas infrastruktūrai, jūras vēja enerģijas, kā arī oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas projektiem piesaistītu privātus līdzekļus. Tajā ir sniegta lietderīga pieredze par dalībvalstu ciešākas sadarbības un stratēģiskas iesaistīšanās priekšrocībām augstākā līmenī.

Nemot vērā iepriekš minēto, laikposmā no 2007. līdz 2009. gadam ir atklājušās *TEN-E* nepilnības. Šī programma ir pārāk lēni reaģējusi uz lielajām problēmām, kas radušās pēdējos gados, un tā ir slikti sagatavota, lai risinātu aizvien lielākos uzdevumus, ko radīs 2020. un 2050. gada mērķi.

Jaunās politikas vide rada problēmu *TEN-E*, kam nav ne resursu, ne elastības, lai dotu pilnīgu ieguldījumu tālejošo enerģijas un klimata mērķu sasniegšanā. 2010. gadā Komisija izskatīs tāda jauna instrumenta nepieciešamību, kas pilnībā atspoguļotu infrastruktūras nozīmi politikas mērķu sasniegšanā.

No šā ziņojuma datiem izriet turpmāk izklāstītās prioritātes, kas tiks detalizēti izstrādātas un analizētas gaidāmajā *TEN-E* pārskatīšanā un ar to saistītajā ietekmes novērtējumā.

Pirmkārt, **ir labāk jādefinē ES enerģētikas infrastruktūras stratēģiskās prioritātes**. Ir jāmodernizē enerģijas tīkli, lai ļautu Eiropai sasniegt tās enerģētikas politikas mērķus, tostarp 20-20-20 mērķus. Tīkliem jāklūst izvērstākiem visā Eiropā, lai attīstītos un pareizi darbotos iekšējais enerģijas tirgus, lai nostiprinātu apgādes drošību, kā arī lai ļautu piemērot jaunas tehnoloģijas. Tīkliem arī jāklūst elastīgiem, lai varētu izmantot dažādus atjaunojamus avotus, decentralizētāku elektroenerģijas ražošanu, ietverot viedās enerģijas pieprasījuma tehnoloģijas, tostarp koncepciju par visas Eiropas Savienības elektroenerģijas un gāzes “supertīklu”, kā arī oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas (OUU) tīkliem. Būs arī nepieciešams apsvērt infrastruktūras ārējo dimensiju un apgādes maršrutu un avotu dažādošanu, īpaši gāzes nozarē, un, iespējams, arī attiecībā uz naftu.

Otrkārt, **ir nepieciešama jauna pieeja attiecībā uz projektu definēšanu**. Pašreizējā klasifikācija ir mulsinoša un nesniedz skaidru pārskatu par mērķiem. Var turpināt pieeju, kas pieņemta Komisijas Otrajā stratēģiskajā enerģētikas pārskatā, saskaņā ar kuru vairāki projekti tiek apvienoti reģionālā iniciatīvā, piemēram, Dienvidu koridorā gāzes importēšanai no Kaspijas jūras reģiona vai Baltijas valstu starpsavienojumu plānā. Ir nepieciešama visaptveroša politiska diskusija, lai nolemtu, kādām jābūt Eiropas infrastruktūras turpmākajām prioritātēm.

Treškārt, **ir labāk jāizmanto sadarbības potenciāls starp atsevišķos projektos iesaistītām dalībvalstīm**. Tas attiecas uz plānošanas līmeni un politiskās

koordinācijas līmeni. Ir nepieņemamas tādas situācijas, kurās Eiropas nozīmes projektiem netiek piešķirts valsts prioritātes statuss vai kurās šos projektus vienlīdzīgi neatbalsta visas iesaistītās dalībvalstis. Lai paātrinātu īstenošanu, ir jāizskata iespēja dalībvalstī izveidot vienu (centrālu) atļauju izdošanas iestādi vismaz attiecībā uz pārrobežu projektiem.

Ceturtkārt, **spēcīgākai ES infrastruktūras stratēģijai ir jāpiesaista tāda līmeņa ieguldījumi, kas atbilst uzdevumiem.** Eiropā izveidotā pieeja ir tīkla ieguldījumu finansēšana ar tarifiem, ko maksā tīkla lietotāji. Tā arī turpmāk paliks galvenā iezīme. Tomēr dažos gadījumos tas varētu būt valsts finansējums visas Eiropas ieguvumu dēļ un skaidri redzamu tirgus nepilnību dēļ, kas neļauj veikt ieguldījumus. Ir labāk jāizmanto esošais finansējums, kas pieejams saskaņā ar citiem ES instrumentiem, kā arī tas ir labāk jākoordinē ar enerģētikas politikas pasākumiem.

Komisija līdztekus šim ziņojumam sagatavo pirmās pārdomas par turpmāko rīcības plānu enerģētikas jomā, kurā vienai no galvenajām prioritātēm jābūt spēcīgākas un elastīgākas enerģētikas infrastruktūras attīstīšanai, kas ir pilnībā saskaņota ar mūsdienu politikas problēmām.